

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 NSČR 69/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.69.2020.1

Číslo: 52/2023

Právní věta:

Ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. června 2019, jež ukládá insolvenčnímu soudu zamítnout návrh na povolení oddlužení, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, se nepoužije tehdy, usuzoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení na nepoctivý záměr dlužníka jen z okolností, jež nastaly v době před 1. červnem 2019. To platí i v situaci, kdy rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, neschválení povoleného oddlužení nebo zrušení schváleného oddlužení bylo vydáno v době po 1. červnu 2019.

Dospěje-li insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho usnesení vedle výroku o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení vždy obsahovat výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku (§ 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) a výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2022

Spisová značka: 29 NSČR 69/2020

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nepoctivý záměr, Oddlužení (povolení, schválení), Rozhodnutí o úpadku

Předpisy: § 136 IZ
§ 395 odst. 4 IZ ve znění od 1. 6. 2019

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, sen. zn. [29 NSCR 38/2020](#), uveřejněné pod číslem 88/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. [21 Cdo 2525/99](#), uveřejněné pod číslem 34/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. [29 Odo 908/2003](#), uveřejněný pod číslem 35/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSCR 14/2015](#), uveřejněné pod číslem 25/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSCR 170/2018](#), uveřejněné pod číslem 102/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sen. zn. [29 NSCR 1/2008](#), uveřejněné pod číslem 88/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019, sen. zn. [29 ICdo 149/2018](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), SbNU 13/1997

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. [20 Cdo 4368/2015](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sen. zn. [29 NSCR 21/2011](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. [29 Cdo 3108/2015](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sen. zn. [29 NSCR 81/2019](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 2020, a usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2020, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 30. 3. 2020 zamítl návrh dlužníků H. D. a N. D. na povolení oddlužení (bod I. výroku) a zastavil insolvenční řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Insolvenční řízení bylo zahájeno (společným) insolvenčním návrhem dlužníků spojeným s návrhem na povolení oddlužení doručeným insolvenčnímu soudu dne 20. 12. 2019.

[2] Ve věci dlužníků bylo již dříve u Městského soudu v Praze vedeno insolvenční řízení (dále jen „předchozí insolvenční řízení“), v jehož průběhu byl zjištěn úpadek dlužníků a povoleno jeho řešení oddlužením (usnesením ze dne 15. 11. 2018). Usnesením ze dne 13. 6. 2019 pak Městský soud v Praze neschválil oddlužení dlužníků a insolvenční řízení zastavil. V odůvodnění usnesení soud uvedl, že dlužníci v insolvenčním návrhu uvedli závazky téměř o čtyři miliony korun nižší, než činí pohledávky jejich věřitelů zjištěné při přezkumu. Soud proto shledal nepoctivý záměr dlužníků při podání návrhu na povolení oddlužení. Příjmy dlužníků navíc

nepostačují pro naplnění předpokladu uspokojení nezajištěných věřitelů v rozsahu alespoň 30%, není tedy zajištěna minimální míra uspokojení nezajištěných věřitelů. Soud proto povolené oddlužení podle § 405 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nechválil.

3. Na tomto základě insolvenční soud - cituje ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona - dospěl k následujícím závěrům.

4. Ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona bylo s účinností od 1. 6. 2019 vloženo do insolvenčního zákona zákonem č. 31/2019 Sb. [zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - dále jen „zákon č. 31/2019 Sb.“], přičemž podle důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona neumožňovala dosavadní právní úprava dostatečně zohlednit nepoctivý záměr dlužníka, který byl konstatován v dřívějším (již skončeném) insolvenčním řízení. Zájem věřitelů na co nejvyšším uspokojení jejich pohledávek tak nebyl adekvátním způsobem chráněn, neboť dosavadní právní úprava nebrala v úvahu opakované oddlužení téhož dlužníka, který byl v podstatě bez omezení oprávněn opětovně usilovat o oddlužení a svůj případný nepoctivý záměr před insolvenčním soudem lépe skrýt. Nedošlo-li by tedy k rozšíření důvodů pro zamítnutí insolvenčního návrhu v insolvenčním zákoně (viz § 395 IZ) na základě citované novely č. 31/2019 Sb. o skutečnosti zohledňující události, které časově předcházejí podání návrhu na povolení oddlužení, umožňovala by tak nová právní úprava dlužníkům čerpat výhody nového pojetí oddlužení na úkor jejich věřitelů.

5. Ze shora uvedených zjištění, pokračoval insolvenční soud, plyne, že dlužníci naplnili důvod pro zamítnutí insolvenčního návrhu na povolení oddlužení ve smyslu § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, jelikož v předchozím insolvenčním řízení usnesením ze dne 13. 6. 2019 nebylo povolené oddlužení schváleno z důvodu, že jím byl sledován nepoctivý záměr.

6. Navíc i v nyní projednávané insolvenční věci dlužníků lze podle insolvenčního soudu uzavřít, že s přihlédnutím ke všem okolnostem (zejména k tomu, že se dlužníci dobrovolně vzdali majetkového prospěchu v podobě dohody o provedení práce a nehledají si lépe ohodnocené pracovní uplatnění) dlužníci návrhem na povolení oddlužení sledují nepoctivý záměr.

7. Protože insolvenční soud neshledal důvody pro to, aby rozhodl o prohlášení konkursu na majetek dlužníků, insolvenční řízení současně podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona zastavil.

8. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 12. 5. 2020 k odvolání dlužníků potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

9. Odvolací soud - vycházející z ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona - ve shodě s insolvenčním soudem uzavřel, že návrhu na povolení oddlužení nebylo možné vyhovět, neboť v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu nebylo v předchozím insolvenčním řízení oddlužení dlužníků schváleno z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr. Ze spisu se přitom podle odvolacího soudu nepodávají žádné důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu § 395 odst. 6 insolvenčního zákona, jež by zamítnutí návrhu na povolení oddlužení vylučovaly.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podali dlužníci dovolání, jehož přípustnost (poměřováno obsahem dovolání) vymezují ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatelé namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhují, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že se oddlužení povoluje, případně aby rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

11. Dovolatelé především mají aplikaci ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona v nyní projednávané věci za rozpornou s ústavním pořádkem České republiky. Míní, že tímto způsobem je soudy trestají sankcí, která v době vytykaného jednání nebyla předvídána insolvenčním zákonem. Tento zpětný účinek zasahuje do jejich základních práv, když znemožňuje dlužníkům přizpůsobit své chování požadavkům nové právní normy. Soudy nižších stupňů tak porušily princip právní jistoty.

12. Dále dovolatelé namítají, že v předchozím insolvenčním řízení sice bylo rozhodnuto o neschválení povoleného oddlužení, skutečnost, že návrhem na povolení oddlužení sledovali nepoctivý záměr, však byla vyjádřena pouze v odůvodnění usnesení, tedy „nebyla součástí samotného autoritativního rozhodnutí soudu o právech a povinnostech dlužníků“, jinak řečeno, nebyla součástí výroku soudního rozhodnutí. Jelikož usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2019 neurčilo, že sledovali podáním insolvenčního návrhu nepoctivý záměr, pak v novém insolvenčním řízení nelze aplikovat ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona.

13. Konečně dovolatelé polemizují se závěrem o nepoctivém záměru vysloveným v usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2019, majíce za to, že pouhé opomenutí některých věřitelů v seznamu závazků k takovému závěru vést nemusí. Odvolacímu soudu v této souvislosti vytykají, že se blíže nezabýval otázkou, zda nejsou dány důvody zvláštního zřetele hodné ve smyslu ustanovení § 395 odst. 6 insolvenčního zákona, jež by postup podle ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona vylučovaly.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení otázky dovoláním předestřené (aplikace ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019), dosud v daných souvislostech dovolacím soudem nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být)

zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 31/2019 Sb. a insolvenčního zákona:

Čl. II (zákona č. 31/2019 Sb.)
Přechodné ustanovení

V insolvenčních řízeních, která byla zahájena a v nichž bylo vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se postupuje podle zákona č. 182/2006 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 395 (insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019)

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala.

§ 136 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

(1) Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí.

(2) Rozhodnutí o úpadku musí obsahovat

a/ výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,

b/ výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce,

c/ údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku,

d/ výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 2 měsíců, s poučením o následcích jejího zmeškání,

e/ výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužníkových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva; to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu,

f/ není-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výrok, jímž se

určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání; je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výrok, jímž se uloží insolvenčnímu správci podat insolvenčnímu soudu ve lhůtě do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek zprávu o přezkumu, zprávu pro oddlužení a předložit soupis majetkové podstaty,

g/ výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznam svého majetku s uvedením svých dlužníků, a není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, seznam závazků s uvedením svých věřitelů,

h/ je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výzvu, aby v případě zájmu přihlášení věřitelé insolvenčnímu soudu sdělili, že mají zájem o výkon funkce ve věřitelském orgánu,

i/ je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výzvu nezajištěným věřitelům, aby soudu ve lhůtě do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku navrhli konání schůze věřitelů podle § 399 odst. 1 nebo aby v této lhůtě hlasovali podle § 400, s poučením o následcích zmeškání této lhůty.

(3) Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, rozhodnutí nemusí obsahovat odůvodnění, jestliže žádný z věřitelů neuplatnil stanovisko podle § 389 odst. 2 písm. a/ a nebyly zde pochybnosti podle § 397 odst. 1.

(4) V rozhodnutí o úpadku rozhodne insolvenční soud také o žádosti dlužníka o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu (§ 316 odst. 5 a 6). V rozhodnutí o úpadku, s nímž je spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, uloží insolvenční soud dále dlužníku, aby platil zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.

(5) Insolvenční správce ustanovený v rozhodnutí o úpadku navazuje na činnost předběžného správce, byl-li dříve ustanoven. Nejde-li o stejnou osobu, je předběžný správce povinen podat insolvenčnímu správci úplné informace o své dosavadní činnosti a předat mu její výsledky, jakož i doklady, které má k dispozici, a poskytnout mu potřebnou součinnost.

§ 148 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

(...)

(3) Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem podá návrh na povolení oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

§ 395 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a/, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e/ a § 390a odst. 5.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky

řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny.

(4) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno.

(5) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět.

(6) Postup podle odstavců 3 až 6 se nepoužije, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, zejména zavázal-li se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění.

(7) Proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení může podat odvolání pouze dlužník.

19. Ve výše ustaveném právním rámci se Nejvyšší soud nejprve zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do možnosti aplikace ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019.

20. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi otázky týkající se nepravé zpětné účinnosti zákona opakovaně řešil. Potud je judikatura Nejvyššího soudu jednotná v závěrech, podle nichž nový právní předpis, který řeší stejný právní institut jinak (zcela nebo jen zčásti) než dosavadní právní úprava, nemusí mít na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, žádný vliv. Takováto situace nastává, stanoví-li nový právní předpis, že se jím řídí jen právní vztahy, které vznikly po jeho účinnosti, a že tedy právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu. Obvykle však nový právní předpis má vliv i na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností; v takovémto případě nastává tzv. zpětná účinnost (retroaktivita) nového právního předpisu. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. [Cdo 2525/99](#), uveřejněné pod číslem 34/2001 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Právní teorie rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. [29 Odo 908/2003](#), uveřejněný pod číslem 35/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 35/2006“), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 14/2015](#), uveřejněné pod číslem 25/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

21. V usnesení ze dne 24. 2. 2021, sen. zn. [29 NSČR 38/2020](#), uveřejněném pod číslem 88/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 88/2021“), pak Nejvyšší soud (při řešení

obdobně formulované otázky, týkající se aplikace ustanovení § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, na dlužníky osvobozené od placení pohledávek před 1. červnem 2019) dále dovodil, že dikce přechodného ustanovení obsaženého v čl. II zákona č. 31/2019 Sb. beze zbytku odpovídá závěru, že právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu.

22. Vycházejí z výše podaných judikatorních závěrů, shledává Nejvyšší soud (ve shodě s dovolateli) aplikaci ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, v poměrech nyní projednávané insolvenční věci dlužníků za odporující pravidlům výkladu nepravé zpětné účinnosti, jakož i v rozporu s principem ochrany minulých právních skutečností (srov. v této souvislosti též náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněný pod číslem 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 170/2018](#), uveřejněné pod číslem 102/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo [R 35/2006](#)).

23. Jestliže nově přijaté ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona omezuje dlužníka v možnosti žádat řešení jeho úpadku oddlužením v situaci, kdy v posledních pěti letech (před podáním insolvenčního návrhu) mu byl předchozí návrh na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, případně z téhož důvodu nebylo v předchozím insolvenčním řízení povolené oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, může být nová úprava aplikována jen tehdy, jestliže dlužník měl reálnou možnost v předchozím insolvenčním řízení na takový následek pomýšlet a své jednání (chování) tomu také přizpůsobit. Logikou věci je dáno, že spatřoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení nepoctivý záměr dlužníků v okolnostech, jež nastaly již před 1. červnem 2019 (v tom, že dlužníci v předchozím insolvenčním návrhu uvedli nepravdivé údaje o výši svých závazků), možné to nebylo.

24. Jinak řečeno, ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, jež ukládá insolvenčnímu soudu zamítnout návrh na povolení oddlužení, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, se nepoužije tehdy, usuzoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení na nepoctivý záměr dlužníka jen z okolností, jež nastaly v době před 1. červnem 2019. To platí i v situaci, kdy rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, neschválení povoleného oddlužení nebo zrušení schváleného oddlužení bylo vydáno v době po 1. 6. 2019.

25. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, tudíž není správné a dovolání je již na tomto základě opodstatněné.

26. Rozhodnutí odvolacího soudu nemohlo obstát také proto, že trpí vadou, k jejíž existenci byl dovolací soud povinen přihlídnout u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Insolvenční soud totiž rozhodl o návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), aniž rozhodl o insolvenčním návrhu dlužníka. Přitom zastavit (podle označeného ustanovení) lze jen insolvenční řízení, v němž byl předtím zjištěn úpadek dlužníka. K tomu srov. [R 88/2021](#), včetně judikatury v něm dále označené. Odvolací soud ohledně této zjevné vady řízení též nezjednal nápravu.

27. Jestliže tedy insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), dospěje k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho rozhodnutí obsahovat výrok o

zjištění úpadku dlužníka; jen tam, kde insolvenční soud zjistí (výrokem) úpadek (nebo hrozící úpadek) dlužníka, je totiž oprávněn rozhodovat (dále) o způsobu řešení úpadku dlužníka, tedy i o návrhu dlužníka na povolení oddlužení (srov. i § 4 a § 148 odst. 3 insolvenčního zákona). S tímto (již judikatorně ustáleným závěrem Nejvyššího soudu) souvisí i otázka, zda, případně v jakém rozsahu, usnesení, v němž insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku dlužníka i rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona) v té podobě, že návrh na povolení oddlužení zamítne (§ 395 insolvenčního zákona) a podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona zastaví insolvenční řízení, má (musí) obsahovat i náležitosti předepsané pro výrokovou část rozhodnutí o úpadku ustanovením § 136 odst. 2 insolvenčního zákona. Povahou věci je dáno, že při výše popsané podobě rozhodnutí se (bez dalšího) neuplatní úprava obsažená v § 136 odst. 2 písm. h/ a i/, odst. 3 a 4 insolvenčního zákona. Při již deklarovaném požadavku na výrok podle § 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona (s nímž se nutně pojí i údaj informačního charakteru předepsaný ustanovením § 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) však k zodpovězení (doplnění řečeného) zbývá míra uplatnění náležitostí předepsaných ustanovením § 136 odst. 2 písm. b/ a d/ až g/ insolvenčního zákona. S náležitostí předepsanou ustanovením § 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona (s výrokem o ustanovení insolvenčního správce) se přitom pojí i možnost (povinnost) aplikace § 136 odst. 5 insolvenčního zákona). K rozčlenění zmíněných (dále popsanych) náležitostí na „výroky“, „výzvy“ a „údaje informačního charakteru“, srov. v podrobnostech již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sen. zn. [29 NSČR 21/2011](#), uveřejněné ve zvláštním čísle I. časopisu Soudní judikatura (Judikatura konkursní a insolvenční), ročníku 2012, pod číslem 17.

28. K výše uvedenému Nejvyšší soud především uvádí, že jakkoli se v situaci, kdy výrok o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona má povahu výroku, jímž se insolvenční řízení končí, může jevit neúčelným (a z pohledu požadavku na minimální odměnu insolvenčního správce nevhodným), aby takové usnesení obsahovalo i výrok o ustanovení insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona), je v daném legislativním rámci takový postup nezbytný. Jde-li o rozhodnutí o úpadku dlužníka vydané pouze na základě věřitelského insolvenčního návrhu (při následném postupu dlužníka podle § 390 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona), je rozhodnutí o zjištění úpadku (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona) zpochybnitelné odvoláním dlužníka (§ 141 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona). Proti usnesení o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se může odvolat dlužník (§ 395 odst. 7 insolvenčního zákona) a proti rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona mohou podat odvolání dlužník a přihlášení věřitelé (§ 396 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona).

29. V situaci, kdy prostřednictvím osob oprávněných k podání odvolání proti výrokům o způsobu řešení úpadku dlužníka a proti ukončení insolvenčního řízení může dojít ke změně oněch výroků, pak není možné rezignovat na povinnost ustanovit insolvenčního správce (výrokem podle § 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona). Je tomu tak již proto, že zákonodárce v době, kdy umožnil při neúspěchu dlužníkovu návrhu na sanační způsob řešení úpadku (oddlužení) insolvenční řízení rovnou zastavit [novelou insolvenčního zákona účinnou od 1. 7. 2017, provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], ani později, neprovázal dotčenou změnu s během (přerušením běhu) jednorocní propadné zákonné lhůty k uplatnění případných (insolvenčních) nároků z odpůřčího práva (§ 239 odst. 3 insolvenčního zákona). Přitom počátek této lhůty se váže ke dni, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku a jedinou osobou způsobilou podat odpůřčí žalobu v určené lhůtě (a tedy i oprávněnou a povinnou před uplynutím lhůty zkoumat existenci možných odpůřčích nároků) je právě insolvenční správce (§ 239 odst. 1 insolvenčního zákona, nález pléna Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS 33/15](#), uveřejněný pod číslem 422/2017 Sb.).

30. Z příčin popsanych v předchozím odstavci (tedy pro neprovázanost úpravy obsažené v § 396 odst. 2 insolvenčního zákona s dalšími ustanoveními insolvenčního zákona) se jeví problematickým též

vynechání výzvy k přihlášení pohledávek (§ 136 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona), jelikož počátek dvouměsíční propadné přihlašovací lhůty je rovněž navázán na rozhodnutí o úpadku dlužníka (a nikoli na konečné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka). V tomto případě však nebude vyloučeno [v zájmu toho, aby věřitelé, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení dosud nepřihlásili, tak nemuseli činit (a zvyšovat náklady na vymáhání pohledávky) v době, kdy se takový postup jeví neúčelným] odložit příslušnou výzvu na pozdější dobu [takže konečná (propadná) přihlašovací lhůta nezačne běžet]. Obdobně to platí o výzvě dle § 136 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona a o výroku dle § 136 odst. 2 písm. g/ insolvenčního zákona, které svou povahou směřují (byť v prvním případě nepřímo) ke zjištění rozsahu dlužníkovy majetku.

31. Rozhodnutími (výroky), jež může insolvenční soud odložit z povahy věci na pozdější dobu (a která za výše popsané situace nemusejí být zahrnuta v předmětném usnesení, ač to ustanovení § 136 odst. 2 insolvenčního zákona pro rozhodnutí o úpadku předjímá), jsou pak výroky, jimiž insolvenční soud určí (nařídí) místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání (§ 136 odst. 2 písm. f/ insolvenčního zákona).

32. Jak v případě (vynechaných) rozhodnutí (výroků) uvedených v odstavci 30., tak v případě (vynechaných) rozhodnutí (výroků) uvedených v odstavci 31., však splnění povinnosti k takovým výzvám a výrokům nebude možné oddalovat, jakmile vyjde najevo, že proti rozhodnutí o úpadku dlužníka, potažmo proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nebo proti výroku o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona bylo podáno včasné a přípustné odvolání.

33. Lze tedy shrnout, že dospěje-li insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho usnesení vedle výroku o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení vždy obsahovat výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku (§ 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) a výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

34. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. i toto rozhodnutí, a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení. Zabývat se další dovolací argumentací pokládal Nejvyšší soud v dané situaci za zbytečné (vypořádat se s těmito argumenty bude v další fázi řízení úkolem insolvenčního soudu).

35. Právní názor Nejvyššího soudu je pro insolvenční soud (odvolací soud) závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem).

36. V zájmu předejití možných nejasností (a v reakci na dovolateli uplatněnou argumentaci) o náležitostech rozhodnutí o neschválení povoleného oddlužení z důvodu, že jím dlužník sledoval nepoctivý záměr, Nejvyšší soud dodává, že žádné ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu, ani jiného právního předpisu nestanoví povinnost insolvenčního soudu uvádět údaj o důvodech neschválení oddlužení (o nepoctivém záměru dlužníku) ve výrokové části rozhodnutí.